

7. Тимирязев К.А. Развитие естествознания в России в эпоху 60-х годов / Сочинения: В 9 т. –Т. 8. – М.: Наука, 1979. – 487 с.

8. www.abroad.ucu.edu.ua

9. www.ucu.edu.ua

В статье рассмотрена проблематика становления и развития католических университетов, проанализировано влияние Церкви на высшее образование европейских стран, а также определены особенности и отличия между университетами при католической церкви и классическими европейскими университетами.

Высшие учебные заведения, классические университеты, университеты при католической церкви, католические университеты.

The range of problems of becoming and development of catholic universities is considered in the article, analyzed the impact of the Church on higher education of the European countries, as well as the defined features and differences between universities in the Catholic Church and classic European universities. The analysis of pedagogical literature shows that from ancient times religion had a ponderable value in education and education in general. The aim of this article consists in opening of pre-conditions of origin of universities in a Catholic Church, creation and reformation of catholic universities of the European countries. During the last centuries development to the sector of higher education was accelerated in the European countries. After the introduction of the Bologna system of European universities in the Catholic Church it was developed a number of programs for partnerships with other higher education institutions, created opportunities to participate in international symposia, conferences and seminars.

Higher education institutions, the classic universities, universities in the Catholic Church, Catholic universities.

УДК 378.4: 63:631.3

НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНІ УТРУДНЕННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

І.М. Буцик, кандидат педагогічних наук, доцент

У статті розглядаються питання виникнення навчально-пізнавальних утруднень студентів під час самостійної роботи, здійснена спроба групування навчально-пізнавальних утруднень на основі проведених теоретичних і емпіричних досліджень, визначені шляхи подо-

лання навчально-пізнавальних утруднень при організації індивідуалізованої самостійної роботи.

Трудність, складність, навчально-пізнавальне утруднення, діяльність, індивідуалізація навчання.

Постановка проблеми. У сучасних умовах, коли вища професійна школа обрала шлях до євроінтеграції, надзвичайно вагомою стає проблема якості підготовки фахівців. З огляду на це актуальною є підготовка висококваліфікованих фахівців, готових до роботи в умовах виробництва, що постійно розвивається. Як наслідок невідкладним завданням вищої школи є формування у студентів умінь до самоосвіти і саморозвитку, що вимагає застосування нових більш сучасних підходів до підготовки фахівців в основі яких – індивідуалізація в освіті.

На сьогодні індивідуалізація в освіті – це організація навчально-виховного процесу з врахуванням індивідуальних особливостей учнів і студентів, що передбачає спеціальний вибір форм, методів і прийомів навчання та виховання, темпу навчальної роботи. Індивідуальність (індивід – від лат. неділимий) – це сукупність зовнішніх та внутрішніх особливостей людини, що формують її своєрідність, відмінність від інших людей. Індивідуальність виявляється у здібностях людини, в основних потребах, інтересах, схильностях, рисах характеру, у почутті власної гідності, у світобаченні, системі знань, умінь, навичок, у рівні розвитку інтелектуальних, творчих процесів, в індивідуальному стилі діяльності та поведінки, в типі темпераменту, в особливостях емоційної та вольової сфер тощо.

На основі попередньо-проведених досліджень [1] було встановлено, що цілеспрямована, доцільна та керована підготовка студента до навчальних занять є одним із шляхів індивідуалізації навчання, що, у свою чергу, передбачає: індивідуальні консультації викладачем студентів, самостійну роботу студентів з багаторазовим повторенням в індивідуальному темпі навчального матеріалу, використання загальних та індивідуальних завдань (репродуктивного, продуктивного та творчого характеру) під час їх підготовки. Попередньо поставлена гіпотеза, що ґрунтувалася на основі здійснених теоретичних дослідженнях, дозволила передбачити, що використання зазначених підходів в організації навчального процесу у ВНЗ дозволяє ґрунтовно оволодіти студенту змістом навчального матеріалу, а також розвинути його творчі здібності. Відповідно наступним етапом нашого дослідження мала стати експериментальна перевірка ефективності цілеспрямованої та керованої підготовки студентів до навчальних занять, яка поставила перед нами досить важливу низку для вирішення завдань, серед яких підбір змісту навчальних завдань для індивідуальної підготовки студента, їх диференціація.

Практика показала, що, виконуючі ті чи інші індивідуальні завдання, студенти відчують певні труднощі, ступінь яких, у свою чергу, залежить виключно від їх індивідуальності. Зазначені труднощі складають певні перешкоди для ефективної організації навчально-пізнавальної діяльності студентів при індивідуалізації навчання. Отже, на даному етапі дослідження було

поставлено завдання виявлення та подолання перепон, що заважають ефективному навчанню студента під час індивідуальної роботи.

Аналіз останніх джерел і публікацій. На сьогодні у літературних джерелах відсвітлюються різні думки стосовно індивідуалізації навчання, підбору змісту навчальних завдань для індивідуальної підготовки студента, виявлення та подолання навчально-пізнавальних утруднень студентів. Проблема індивідуалізації навчання в цілісних педагогічних процесах і часткових педагогічних задач висвітлюється в останніх наукових дослідженнях у роботах З.Варфоломєєвої, Т.Михевича, Р.Телебаєвої, Н.Ушаковлої, Н.Шмелькової, Л.Янушкевич та ін. Проблеми індивідуалізації навчання у ВНЗ висвітлено у роботах І.Баткиної, О.Галус, І.Кандаурової, С.Пустовалова, І.Сартакова, Д.Ловцова, В.Порорева.

Проблема підбору змісту навчальних завдань для індивідуальної підготовки студента знаходить лише своє часткове вирішення у працях А.Дьоміна. У своїх роботах науковець приділяє увагу питанням подолання пізнавальних утруднень через зниження ступеню труднощі об'єктів техніки. Але у роботі науковця, на наш погляд, розгадаються не всі можливі причини, які створюють труднощі для оволодіння навчальним матеріалом [3].

У нашому дослідженні ми також спиралися на отримані наукові результати А.Ізвольською, які присвячені проблемі діагностики пізнавальних утруднень як однієї з умов індивідуалізації навчання студентів першого курсу в педагогічному ВНЗ. Науковець у своїй роботі робить спробу групувати пізнавальні утруднення студентів, в яких, у свою чергу, випускає утруднення, що пов'язані саме зі змістом навчальних завдань, їх труднощію і складністю [3]. Означене вимагає здійснення подальших досліджень у цьому напрямі.

Також дослідження питань щодо вивчення навчально-пізнавальних утруднень присвячені роботи В.Грязнової, А.Ольневої, І.Череповської, Н.Янцохіної [2, 5]. У даних роботах не розглядається питання щодо групування навчально-пізнавальних утруднень, що, у свою чергу, стає підставою для подальших наших досліджень.

Таким чином, здійснений аналіз наукових праць та власні дослідження дозволили виділити деякі протиріччя між традиційними, однаковими для всіх, підходами до організації навчального процесу у ВНЗ та можливостями особистісно-розвивального навчання. Оскільки професійна підготовка фахівця проходить у вищій школі, тому саме там слід приділити увагу організації навчального процесу у напрямках індивідуалізації навчання, зокрема і під час організації роботи викладача у напрямках подолання студентами навчально-пізнавальних утруднень.

У світлі окресленого **завданнями даної роботи** стало виявлення та групування навчально-пізнавальних утруднень студентів під час індивідуальної роботи з метою подальшого визначення шляхів подолання навчально-пізнавальних утруднень при організації індивідуалізованої самостійної роботи.

Виклад основного матеріалу. На даному етапі дослідження проблеми виявлення та подолання перепон, що заважають ефективній орга-

нізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при індивідуалізації навчання будемо розглядати два дещо наближених і абсолютно різних за значенням поняття: «утруднення» і «трудність».

З нашої точки зору, «трудність у навчанні» – це певна причина або перепона, що не дозволяє здійснити навчально-пізнавальний певний акт. А утруднення – це стан суб'єкта, який спричинено у результаті дії на нього тієї чи іншої об'єктивної труднощі (причини, перепони). Таким чином, студент, під час включення до навчально-пізнавальної діяльності, може мати певні утруднення, що виникають з тих чи інших суб'єктивно-об'єктивних причин.

На наступному етапі дослідження нами було проведено опитування студентів для виявлення їх навчально-пізнавальних утруднень під час індивідуальної роботи. Опитування проводилося за допомогою спеціально розробленої анкети. На основі отриманих результатів опитування нами було виявлено різні фактори, що стають на заваді вивченню навчального матеріалу, які умовно можна звести до чотирьох груп.

Змістові утруднення пов'язані зі змістом навчального матеріалу, що вивчається. Зазначені утруднення викликаються на основі складності змісту навчального матеріалу, яка, у свою чергу, і створює певну трудність для розуміння студентом змісту навчального матеріалу. Спираючись на положення А.Дьоміна та власні дослідження вважаємо, що під поняттям “змістової труднощі” слід розуміти суб'єктивне відбиття складності об'єкта чи явища, яка є результатом сформованості певного ступеню розуміння об'єктів і явищ. «...Трудність завжди залежить від складності, і є підпорядкованим поняттям. При цьому трудність і визначається властивостями об'єктів та явищ, що вивчається...» [3].

Проведене опитування студентів дозволило виявити, що кожен із студентів відчуває утруднення під час роботи з навчальним матеріалом. Отримані результати анкетування показали, що 12 % із опитаних студентів вважають даний фактор найбільш впливовим на ефективність їх індивідуальної навчально-пізнавальної діяльності.

Мотиваційні утруднення – пов'язані з несформованими мотивами-інтересами до вивчення того чи іншого навчального матеріалу, навчальної дисципліни, спеціальності. Під час проведення опитування студентів нами були виявлені домінуючі мотиваційні фактори, які впливають на вивчення ними навчальної дисципліни, серед яких:

- можлива неактуальність навчальної дисципліни при підготовці фахівця за даною спеціальністю;
- можлива неактуальність даної спеціальності на якій студент навчається;
- відсутність інтересу, і відповідно бажань, до виконання завдань, які ставить перед студентом викладач;
- відсутність бажання у студента постійно і напружено навчатися.

Отримані результати анкетування показали, що 23 % із опитаних студентів вважають даний фактор найбільш впливовим на ефективність їх індивідуальної навчально-пізнавальної діяльності.

Навчальні утруднення пов'язані з несформованими вміннями пов'язані з недостатньою сформованістю умінь конспектувати, складати тези навчальних текстів і лекційного матеріалу, відсутністю умінь самостійно шукати необхідну інформацію (у бібліотеці, мережі Інтернет та ін.), відсутністю умінь представляти інформацію (в ході усних відповідей, публічних виступів з повідомленнями, доповідями і т. ін.).

Результати проведеного анкетування показали, що 7 % із опитаних студентів вважають даний фактор впливовим на ефективність їх індивідуальної навчально-пізнавальної діяльності.

Також, проведені дослідження показали, що *організаційні утруднення* у студентів пов'язані з такими факторами:

- дидактично неправильною організацією навчального процесу викладачем;
- відсутністю на навчання у студента часу;
- недостатністю для підготовки студента інформаційних і літературних джерел;
- дидактично неправильної організації університетом системи навчальних занять;
- невідповідність змісту теми меті і завданням вивчення даної дисципліни.

Отже, отримані результати анкетування дозволили встановити, що значна кількість студентів відчувають труднощі в опанування навчальним матеріалом із-за дидактично неправильної організації їх аудиторної та самостійної роботи, відсутністю умінь розподілу бюджету часу для виконання завдань в межах самостійної роботи студента.

Таким чином, отримані нами результати опитування студентів дозволили виявити та згрупувати навчально-пізнавальні утруднення, які було зведено до чотирьох груп:

- 1) змістові утруднення;
- 2) мотиваційні утруднення;
- 3) навчальні утруднення;
- 4) організаційні утруднення.

Наступними завданнями нашого дослідження стало обґрунтування шляхів подолання студентами навчально-пізнавальних утруднень.

Здійснене нами опитування показало, що той або інший студент, зазвичай зустрічається з навчально-пізнавальними утрудненнями одного або декількох приведених вище типів. З метою організації навчального процесу на основі врахування індивідуального підходу до студента нами було виокремлено чотири типологічні групи студентів, які зустрічаються з тими або іншими навчально-пізнавальними утрудненнями з метою подолання їх в організації навчального процесу.

Для запобігання і усунення навчально-пізнавальних утруднень у своїй роботі В.Грязною обґрунтовує комплекс педагогічних умов, що відображає цілеспрямовану роботу щодо формування знань, умінь і навичок під час самостійної навчально-пізнавальної діяльності [2]:

- адекватний педагогічний інструментарій (діагностичний – *уточнення наше*), що дозволяє виявляти передумови навчально-пізнавальних труднощів;

- стратегії педагогічної діяльності, що орієнтовані на усунення перешкод для здійснення продуктивної навчально-пізнавальної діяльності;

- прийоми тактичного (методичного – *уточнення наше*) забезпечення стратегій педагогічної діяльності, сприяючі задоволенню потреб учнів в розумінні навчального матеріалу, передбаченні очікуваного результату учіння, в регулюванні своєю навчальною діяльністю.

Як результат здійсненого нами теоретичного та емпіричного досліджень нами були визначені шляхи подолання навчально-пізнавальних утруднень при організації індивідуальної роботи:

1) Цілеспрямований підбір та структурування змісту навчального матеріалу, що враховує: зниження ступеня труднощі навчального матеріалу до доступного для розуміння нього студентами; застосування методів пояснення та ілюстрування та демонстрування; підготовка індивідуальних завдань для самостійної роботи студентів (репродуктивного, продуктивного та творчого характеру).

2) Формування мотивації учіння студентів: доведення необхідності вивчення тієї чи іншої теми та дисципліни у професійній підготовці фахівця; формування у студентів інтересу, і відповідно бажань, до виконання індивідуальних, професійно цікавих навчально-пізнавальних завдань.

3) Формування у студентів умінь навчальної праці: правильно конспектувати, складати тези навчальних текстів і лекційного матеріалу, самостійно шукати необхідну інформацію, представляти інформацію під час підготовки до занять, письмових та усних відповідей доповідей тощо.

4) Дидактично правильна підготовка викладачем методичних матеріалів для організації самостійної індивідуалізованої роботи студентів.

Висновки з проведеного дослідження. На основі аналізу наукових праць та власних теоретичних та емпіричних досліджень було виявлено та згруповано навчально-пізнавальні утруднення студентів під час організації їх самостійної індивідуалізованої роботи, серед яких: змістові, мотиваційні, навчальні та організаційні утруднення. Як результат здійсненої роботи нами були визначені шляхи подолання навчально-пізнавальних утруднень при організації індивідуальної роботи: цілеспрямований підбір та структурування змісту навчального матеріалу; формування мотивації учіння студентів; формування у студентів умінь навчальної праці; дидактично правильна підготовка методичних матеріалів для організації самостійної індивідуалізованої роботи студентів.

Перспективи подальших досліджень. Подальшими перспективами напрямами досліджень проблеми виявлення та врахування навчально-пізнавальних утруднень студентів під час організації їх самостійної індивідуалізованої роботи є: питання оптимального підбору та структурування змісту навчального матеріалу для індивідуалізованої самостійної роботи; формування мотивації учіння сучасного студента; формування у

студентів умінь навчальної праці; підготовка методичних матеріалів для організації самостійної індивідуалізованої роботи студентів тощо.

Список літератури

1. Буцик І.М. Методичні підходи до розвитку навчально-пізнавальної діяльності студентів на лекціях // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія "Педагогіка. Психологія. Філософія" / Ігор Буцик. – К., 2010. – Вип. 155. – ч. 2. – С. 23-32.

2. Грязнова В.Ю. Предупреждение учебно-познавательных затруднений учащихся основной школы: дисс... канд. пед. наук: 13.00.01 / В.Ю.Грязнова. – Санкт-Петербург, 2008. – 192 с.

3. Дёмин А.И. Дидактические основы развития познавательной деятельности учащихся средней общеобразовательной и специальной школы (на материалах обучения техническому труду и сельскохозяйственной технике): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / А.И.Дёмин. – М., 1990. – 36 с.

4. Извольская А.А. Диагностика познавательных затруднений как условие индивидуализации обучения студентов первого курса в педагогическом вузе [Електронний ресурс] / Электронное научное издание (научно-педагогический интернет-журнал). – 2010. – Режим доступа до журн.: <http://www.emissia.org/offline/2010/1421.htm>.

5. Проблема познавательных затруднений при обучении студентов в техническом вузе: (итоги XVI-ой конференции «Образование. Компьютер. Математика» [Електронний ресурс] / А.Б. Ольнева, И.А.Череповская, Н.П.Янцохина – М. – Режим доступа до журн.: <http://www.mce.su/rus/archive/mce16/sect287/doc35440/>.

В статье рассматриваются вопросы возникновения учебно-познавательных затруднений студентов во время самостоятельной работы, осуществлена попытка группирования учебно-познавательных затруднений на основе проведенных теоретических и эмпирических исследований, определены пути преодоления учебно-познавательных затруднений при организации индивидуализированной самостоятельной работы.

Трудность, сложность, учебно-познавательное затруднение, деятельность, индивидуализация обучения.

In the article on the basis of analysis of scientific labours and own theoretical and practical research it was discovered and grouped educational-cognitive difficulty of students during organization of them the independent individualized work, among which: semantic, motivational, educational and organizational difficulties. With the purpose of organization of educational process on the basis of account of the individual going near a student by us four types of groups of students, which meet from educational-cognitive by difficulties with the purpose of overcoming of them in organization of educational process, were selected. The realizable questioning rotined every student meets from educational-cognitive by difficulties of one or a few types resulted higher. As a result of the conducted researches there were certain ways of overcoming educational-cognitive difficulties during organization of

individual work of students: purposeful selection and construction of maintenance of educational material; forming of motivation of studies of students; forming for the students of abilities of educational labour; didactics correct preparation of methodical materials for organization of the independent individualized work of students.

Difficulty, complication, educational-cognitive difficulty, activity, individualization of studies.

УДК:378.147:37.013.42

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

***О.В. Васюк, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки НУБіП України (м. Київ)***

У роботі обґрунтовано дидактичні та специфічні принципи, яким підпорядковується формування професійної спрямованості майбутніх соціальних педагогів та сформульовано авторське поняття „принципи формування професійної спрямованості майбутніх соціальних педагогів”.

Принципи, професійна спрямованість, соціальний педагог.

Постановка проблеми. Одним із першочергових завдань, що нині постали перед вищою школою є підвищення ефективності підготовки фахівців. Формування особистості фахівця, який відповідав би сучасним вимогам, передбачає пошук і відбір ефективних педагогічних форм і методів навчання. Розв’язання цього завдання не можливе без врахування психолого-педагогічних закономірностей навчання й виховання фахівців, визначення напрямів постійного формування професійної спрямованості студентів у ВНЗ та пошуку педагогічних заходів щодо вдосконалення ефективності цього процесу. У свою чергу, формування професійної спрямованості майбутнього соціального педагога як цілеспрямований, системний й послідовний процес має підпорядковуватися певній системі принципів, дотримання яких забезпечить його ефективність.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У роботах, присвячених формуванню професійної спрямованості конкретних фахівців, переважно пропонується свій особливий набір принципів, як дидактичних, так і специфічних. Серед них варто назвати роботи В. Волкової, І. Главатських, Л. Гусак, В. Жернова, В. Зінченко, В. Квас, Н. Самарук, Б. Ференчук, К. Шабанова та інших. Проте принципам формування професійної спрямованості майбутніх бакалаврів соціальної педагогіки не приділено достатньої уваги.